

Ελένη Κονδύλη - Μπασούκου, *Αραβικός πολιτισμός, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2008. 526σ*

Είναι πραγματικά αξιοσημείωτο πόσο λίγη γνώση υπάρχει στην Ελλάδα για τον αραβικό πολιτισμό, τον αραβικό κόσμο αλλά και το μουσουλμανικό γενικότερα.

Στερεότυπες αντιλήψεις όχι μόνο αρνητικής αλλά και υπερθετικής αποτίμησης, παρερμηνείες, υπερβολές, αλλά προ πάντων παχυλή άγνοια χαρακτηρίζει το επίπεδο των γνώσεων του μέσου μορφωμένου (!) Έλληνα για τον αραβικό κόσμο.

Η αραβολόγος και καθηγήτρια Αραβολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελένη Κονδύλη, έρχεται με άλλο ένα βιβλίο της πάνω στο θέμα να μας διαφωτίσει και πρωτίτως να μας γνωρίσει με αυτό τον άγνωστο γείτονα και σύνοικο, εν πολλοίς, αραβικό κόσμο και πολιτισμό.

Το βιβλίο της, μακριά από την ακαδημαϊκή σχολαστικότητα αλλά με ακαδημαϊκή ακρίβεια, προσεγγίζει τον αραβικό πολιτισμό με γλώσσα καθημερινή και δομή οργανωμένη μεν, δημοσιογραφική δε.

Αυτό σημαίνει απλώς ότι το βιβλίο διαβάζεται ευχάριστα όπως ένα περιοδικό ή μία εφημερίδα. Από την άλλη, όλα όσα γράφονται τεκμηριώνονται, όπως πρέπει για κάθε επιστημονική εργασία.

Δεν υπάρχει μία γραμμική ιστοριογραφική αφήγηση, καθώς το θέμα είναι ο αραβικός Πολιτισμός, δηλαδή η φύση του και όχι απλώς η ιστορία του.

Φυσικά, ένα σύντομο ιστορικό πλαίσιο δίδεται στο Α΄ Μέρος, ακολουθώντας την συνήθη χρονολογική, δυναστική διαίρεση της Αραβικής Ιστορίας:

Προϊσλαμική Αραβία, οι τέσσερις πρώτοι «ορθόδοξοι» χαλίφες, οι Ομαϊάδες, οι Αββασίδες και το διάστημα ως την οθωμανική κατάκτηση (Φατιμίδες, Αγιουβίδες, Μαμελούκοι), ενώ δεν παραλείπει να δώσει την πρέπουσα έμφαση στο Μαγρέμπ, την αραβική Δύση (Βόρεια Αφρική και Ανδαλουσία).

Η πραγμάτευση του ιστορικού πλαισίου δεν παρασύρεται μακριά από το σκοπό του βιβλίου. Ο πολιτισμός με ό,τι η λέξη μπορεί να σημαίνει κρατάει το κέντρο βάρους της αφήγησης, ενώ τα πολιτικά γεγονότα αποκτούν χρώμα και περιγραφή σε βάθος μόνο στο βαθμό που είναι ενδεικτικά του πολιτισμού και των εκφάνσεών του.

Το Α΄ Μέρος λειτουργεί ως ένα είδος εκτενών και αναλυτικών περιεχομένων, αν μπορεί να ειπωθεί κάτι τέτοιο, ώστε ο αναγνώστης να προχωρήσει εξοικειωμένος στην ανάγνωση των σημαντικότερων θεμάτων στο

Β΄ Μέρος, όπου η περιγραφή της παραδοσιακής Αραβικής-Ισλαμικής κοινωνίας έχει τον πρώτο λόγο: Κοράνι, σούνα, νομοκανική εικόνα του Ισλάμ, διοικητική δομή του χαλιφάτου και της ισλαμικής Θεοκρατίας, η οικογενειακή ζωή και το δίκαιο καθώς και οι μη μουσουλμάνοι.

Το Γ΄ Μέρος αναπτύσσει ειδικότερα θέματα, όπως η θεολογία και η φιλοσοφία του Ισλάμ και οι αιρέσεις του, η γλώσσα και η λογοτεχνία, οι διαβόητες (sic) πλέον μεταφράσεις των ελληνικών στα αραβικά και εκείθεν στα λατινικά, η τέχνη και οι τέχνες, η αστική ζωή και η μουσική.

Στο βιβλίο, ο αραβικός πολιτισμός αντιμετωπίζεται υπό το πρίσμα της διαχρονίας. Αυτό σημαίνει ότι ενώ το κέντρο βάρους είναι οι απαρχές και η παραδοσιακή μορφή του αραβικού ισλαμικού πολιτισμού, γίνονται παντού οι απαραίτητες παρεκβάσεις και σύγχρονες αναφορές σε όλα τα αντίστοιχα επίπεδα.

Διανθισμένο με αποσπάσματα κειμένων κλασικών Αράβων συγγραφέων και αραβολόγων, τα οποία μπορούν να διαβαστούν και ανεξαρτήτως της ροής του κειμένου, το βιβλίο αποκτά έναν χαρακτηρισρα ανθολογίου, ο οποίος δίνει μια γλαφυρότητα στην παρουσίαση, διακόπτει εν είδει διαλείμματος με τυπικό ανατολίτικο ή ηροδότειο τρόπο, και τελικά αναζωπυρώνει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ώστε να συνεχίσει χωρίς την κόπωση της συνεχούς αναγνώσεως.

Όμως, τι παραπάνω μας προσφέρει το βιβλίο αυτό; Όλοι οι Έλληνες που θέλουν να εμβαθύνουν σε τέτοια θέματα, άλλος λίγο, άλλος πολύ, μπορούν να βρουν τις πληροφορίες αυτές στο διαδίκτυο ή στην ξένη βιβλιογραφία. Η χρησιμότητα ωστόσο του

βιβλίου αυτού δεν εξαντλείται στην πληροφορήσή μας για τον αραβικό πολιτισμό.

Όπως ήδη αναφέρθηκε αποτελεί ένα ευσύνοπτο ευχάριστο αλλά όμως έγκυρο επιστημονικό ανάγνωσμα. Πέρα από αυτό προσφέρει τη ματιά του Έλληνα επιστήμονα. Απαντά δηλαδή στα ερωτήματα που ενδιαφέρουν τον Έλληνα αναγνώστη και δίνει την εικόνα με τρόπο που ο Έλληνας μπορεί να προσεγγίσει.

Σίγουρα μας ενδιαφέρουν –ως Έλληνες– περισσότερο οι λεπτομέρειες για τη ζωή των Ρωμαίων από τις λεπτομέρειες για τους Πέρσες Ζωροάστρες υπό το Ισλάμ ή τους Εβραίους ή τους Μοζάραβες.

Θεωρώ χρησιμότερες για τον Έλληνα αναγνώστη τις πληροφορίες για τους Ελληνοσηκελούς από τις πλέον των απαραίτητων πληροφοριών για τους Νορμανδούς της Σικελίας που συνήθως βρίσκουμε. Εντέλει μας είναι χρησιμότερη η παρουσίαση των κοινών και των αντιθέτων στοιχείων του Αραβικού με τον Ελληνικό Πολιτισμό.

Έτσι άμεσα πρακτικό αντίκρισμα για τον Έλληνα αναγνώστη είναι η απόρριψη της μεταγραφής των αραβικών όρων με το λατινικό αλφάβητο, αφού αυτό όχι απλώς δεν προσφέρει τίποτε απολύτως, καθώς το ένα άγνωστο φωνολογικό σύστημα θα μεταγραφόταν σε ένα άλλο εξίσου δυσεξημήνευτο, αλλά και θα γινόταν αιτία για περαιτέρω παρερμηνείες και τυπολογική σύγχυση.

Σε αρκετές εκδόσεις έχουμε δει τον Ιμπν Χαλντούν να μεταμορφώνεται σε Ιμπν Κχαλντούν, ή τον Γάζαλι ως... Γκχαζάλι, ή ο Χαγιάμι σε Καγιάμι. Άλλωστε, ποιος μπορεί να αντιληφθεί τη διαφορά των φθόγγων - **-h**, χωρίς στοιχειώδη γνώση της αραβικής;

Μανώλης Γεωργουδάκης